

Hva ønsket Hamas å oppnå med 7. oktober-massakren?

Av Torkel Brekke, professor i religion og samfunn

Dette notatet har som mål å bidra til å belyse de uttalte målsetningene bak angrepet på Israel 7. oktober 2023. Dersom vi skal klare å fatte hva som drev Hamas til å utføre aksjonen, er det hensiktsmessig å skille mellom en rekke forskjellige målsetninger. Disse seks målsetninger er til stede hvis man ser på hva som er sagt av Hamas etter angrepet:

- Ødeleggelse av Israel og opprettelsen av en ny stat styrt av Hamas
- Etnisk rensing av Palestina og folkemord
- Støtte til Irans imperialisme i Midtøsten
- Stoppe fredsinitiativer og tilnærming mellom araberstater og Israel
- Forsvare islam ved å forsvare Al-Aqsa-moskeen
- Forsvare palestineres rettigheter

Dette notatet handler om begrunnelser, og ikke årsaker. Skillet mellom begrunnelser og årsaker er avgjørende for å forstå menneskelige handlinger. En begrunnelse er gjerne aktørens egen subjektive forklaring på en handling, mens årsaker er de bredere, ofte mer objektive forholdene og hendelsene som fører til noe. Vi kommer tilbake til dette skillet i siste del. Dette notatet bør leses sammen med et [tidligere Civita-notat om mulige konsekvenser av angrepet 7. oktober](#).

Ødeleggelse av Israel og opprettelsen av en ny stat styrt av Hamas

Viktige deler av Hamas' ledelse har trodd at man gjennom et stort angrep faktisk ville klare å ødelegge staten Israel og etablere en ny stat styrt av Hamas. Derfor la man planer for hvordan denne nye staten skulle administreres. Hamas har antatt at støttespillere og allierte ville kaste seg inn i krigen for å bidra til å oppnå dette målet. Spesielt regnet man med at Hizbollah ville angripe Israel fra nord, noe som bare er skjedd i begrenset grad. Hamas håpet kanskje også på en tydeligere rolle direkte fra Iran, og håpet at den store arabiske minoriteten i Israel ville delta i kampen - som en femtekolonne. For utenforstående observatører kan det virke absurd at Hamas hadde så stor tillit til egen evne. Verdensbildet som ledet til vrangforestillingen beskrives godt av Shlomi Eldar, en journalist som har fulgt Gaza og Hamas tett i 30 år.¹

Etnisk rensing av Palestina og folkemord

Hamas hadde som en målsetning med angrepet den 7. oktober å rense Palestina for jøder. Dette var tydelig i selve handlingen, men er også klart i grunnlagsdokumentet som forklarer Hamas'ideologi og målsetninger. Det ble publisert i 1988, og kan leses i engelsk utgave på sidene til Yale Law School.² Dokumentet legger stor vekt på islam og på at jødene er en fiende som skal bekjempes med hellig krig. Teksten bærer også preg av påvirkning fra kristen eller vestlig antisemittisme, f.eks. når man (i artikkel 32) viser til boken Sions vises protokoller og forklarer hvordan jødene jobber for å oppnå verdensherredømme. Sions vises protokoller er den moderne verdens viktigste antisemittiske tekst og var en sentral inspirasjonskilde for Hitler og andre nazi-ledere. I 2017 kom Hamas med et oppdatert politisk manifest, og det er blitt hevdet at dette var mindre ekstremt ved at det godtok en palestinsk stat ved siden av en jødisk stat. Men dette er en gal tolkning siden Hamas sa at en palestinsk stat bare var et delmål på veien til en islamsk stat fra elven til havet.³ Den fornedrende og symbolske volden 7. oktober, tok en form som minner om etnisk rensing i andre kontekster, som i Bosnia eller Rwanda, eller i tidligere pogromer mot jøder. Den omfattende seksualiserte volden som Hamas utførte var planlagt på forhånd og hadde klare taktiske mål.⁴ Hamas ønsket at Israel skulle slå tilbake på en brutal måte, slik at Israel skulle svare med voldsom militærmakt mot Gaza og dermed miste internasjonal støtte.⁵ Den etniske rensingen av Palestina hadde nok ikke som mål å ta livet av alle jøder, men å ødelegge Israel som en jødisk nasjon med politisk autonomi. Derfor er det rimelig å spørre om Hamas hadde folkemord som målsetning 7. oktober.

Støtte til iransk imperialism i Midtøsten

Iran er en imperialistisk stat, samtidig som den føler seg konstant truet av ytre fiender. Både før og etter revolusjonen i 1979 brukte iranske ledere symboler og begreper for å knytte iransk politisk kultur til store imperier i fortiden. Iran har arbeidet hardt for å bli den hegemoniske makten i Midtøsten etter at USA fjernet Saddam Husseins regime i Irak i 2003. Dette har landet primært gjort ved hjelp av ikke-statlige aktører som opptrer som stedfortredere i flere andre land. Stedfortredere (proxy på engelsk) er hærer som fører krig på vegne av andre. Mange av stedfortrederne er sjia-islamske militante grupper i Irak, og den viktigste er Hizbollah i Libanon, sannsynligvis den farligste terror-bevegelsen i verden. Den angriper jevnlig det nordlige Israel og har en lang rekke terroraksjoner mot jøder utenfor Israel på samvittigheten, som bombeangrepet på et jødisk senter i Buenos Aires i 1994, som tok livet av 85 mennesker og skadet mange flere.⁶ Umiddelbart etter 7. oktober spurte flere om klarsignalet til aksjonen var gitt av Revolusjongarden (IRGC). Hamas har vært alliert med Teheran siden tidlig på 1990-tallet.⁷ Kontakten mellom Hamas og IRGC er nær, og det er kjent at Hamas har mottatt store ressurser fra Iran i form av penger, våpen og trening. Hamas' ledere har stadig beveget seg mellom et ideologisk språk og pragmatisk politikk. Angrepet 7. oktober viser hvordan Irans bredere strategi virker sammen med mer lokale strategier til terrorgrupper i Midtøsten.

Hindre ytterligere tilnærming mellom Israel og Saudi-Arabia

Hamas ønsket å hindre videre tilnærming mellom Israel og araberstatene. Abraham-avtalene fra 2020 ble meglet fram av USA for å normalisere diplomatiske forbindelser mellom Israel og flere arabiske nasjoner. I tiden før 7. oktober var det kjent at det foregikk samtaler mellom Saudi-Arabia, USA og Israel. Målet med samtalene var at Saudi-Arabia skulle bli det neste landet til å anerkjenne Israel mot at saudierne fikk en rekke ting de ønsker seg fra USA, spesielt tettere sikkerhetssamarbeid og våpensystemer. Saudi-Arabia har sagt at de vil ha en realistisk vei mot en palestinsk stat for å inngå en avtale.⁸ Fra Irans perspektiv ville det være en trussel, dersom de viktigste araberstatene ble allierte med Israel, og dersom det utviklet seg et tett militært samarbeid mellom Irans fiender i regionen. Fra Hamas' perspektiv ville det også være uheldig å få en avtale mellom Saudi-Arabia, Israel og USA. Det ville bety at Hamas og Irans system av stedfortredere ville miste relevans og makt. Mange har derfor ment at et viktig mål med angrepet 7. oktober var å undergrave tilnærmingen mellom Israel og Saudi-Arabia.

Forsvare Al-Aqsa og islam

Angrepet den 7. oktober hadde en viktig religiøs dimensjon. Hamas oppfatter at organisasjonen er i en religiøs krig på vegne av islam. Dette er bl.a. tydelig i ideologien til den sentrale Hamas-lederen Yahya Sinwar.⁹ Samtidig har den religiøse overbygningen over Hamas' kamp mot Israel også politiske og strategiske hensikter. Kampen for å overleve, for å være relevant og for å skaffe seg støtte og legitimitet blant palestinere, uttrykkes i et religiøst språk når det passer Hamas' politikk.¹⁰ Hamas ønsket å framstille seg som den legitime og eneste forsvarer av Al-Aqsa, og de kalte derfor angrepet «Al-Aqsa-flodbølgen». Al-Aqsa-moskeen er viktig for muslimer. Ifølge islamsk tradisjon

ble profeten transportert fra den hellige moskeen i Mekka til «den fjerneste moskeen». På grunn av denne fortellingen regnes Al-Aqsa-moskeen som det tredje helligste stedet i islam, etter moskeene i Mekka og Medina. Hamas' og Irans symbolbruk sammenfaller i tanken om religiøst og militært forsvar av Al-Aqsa mot Israel. Det er en islamsk stiftelse (waqf) som administrerer Tempelhøyden, og jøder får ikke be på høyden, til tross for at stedet har enorm religiøs og historisk betydning for jøder. Det regnes som det helligste stedet i jødedommen på grunn av sin tilknytning til bibelske og historiske hendelser og antas å være stedet for det første og andre tempelet og er et hellig sted for bønn og pilegrimsreise.

Kamp for palestinerne rettigheter

Hamas har utgitt en pamflett med tittelen «*Our Narrative. Operation Al-Aqsa flood*» som forklarer bakgrunnen og målene for angrepet.¹¹ Pamfletten er oversatt til engelsk og er tilgjengelig på nett. Den er en propagandatekst, hvor målgruppen ser ut til å være en pro-palestinsk global offentlighet, ikke minst i den vestlige verden. Teksten åpner med å si at den henvender seg til alle folk som står for frihet, rettferdighet og menneskeverd. Hamas bruker språket som er utviklet av en global anti-israelsk kultur, blant annet BDS-bevegelsen. Dette språket kan føres tilbake til blant annet sovjetisk propaganda fra 1970-tallet, men ble raskt globalisert under den andre intifadaen, altså 2000-2005.¹² Begreper som folkemord, kolonialisme, okkupasjon, apartheid og boikott er sentrale. Et typisk eksempel er Hamas sitt opprop i 2022 om global akademisk boikott av israelske universiteter som svar på det de hevdet var Israels «settler-kolonialisme».¹³ Det er selvsagt ikke sant at Hamas er opptatt av akademisk frihet eller andre rettigheter. I pamfletten *Our Narrative* hevder Hamas at angrepet 7. oktober var nødvendig for å stoppe Israels konspirasjoner mot det palestinske folket. Hamas hevder også at man utelukkende hadde som mål å ta til fange bevæpnede soldater, og at tap av sivile liv var resultat av forvirring, og av at israelske styrker gjorde feil. Dette er propaganda. Teksten må leses slik man leser f.eks. Breiviks terror-manifest eller propaganda fra den islamske staten (IS). Det finnes et betydelig globalt publikum, også i den vestlige verden, som er lydhørt for nettopp den type retorikk og de begrepene som benyttes.

Oppsummerende kommentarer: årsaker, begrunnelser, ansvar

Hva var Hamas' målsetninger med angrepet 7. oktober 2023? En del norske kommentatorer, aktivister og politikere mente at massakren var et svar på undertrykking av palestinerne. Man mente dermed at årsaken til angrepet var israelsk atferd, ansvaret for angrepet lå hos Israel, og man lyttet derfor også etter begrunnelser fra Hamas som passet med denne forståelsen av årsaksforholdene. Problemet med en slik forståelse av forholdene mellom begrunnelser og årsaker, er at den ikke tar høyde for hva terroristene selv har sagt om aksjonen, hvis man ser bredere på hva som er framkommet etter 7. oktober 2023.

Det er ikke slik at begrunnelsene som Hamas har oppgitt for angrepet 7. oktober uten videre kan sies å være årsakene til angrepet. Begrunnelser er subjektive og kan variere avhengig av perspektivet til aktøren som gir dem. En årsaksforklaring søker å identifisere et mer objektivt sett

av omstendigheter som førte til handlingen. Hvis man skal årsaksforklare et militært angrep, kan forklaringen omfatte økonomiske forhold, politisk ustabilitet, allianser, historiske krav på et landområde osv., altså forhold som ikke nødvendigvis inngår i aktørens begrunnelser. Samtidig er det selvsagt rimelig å også vurdere begrunnelser som gis av aktører når man vil danne seg et helhetlig bilde av årsakene til en hendelse. For eksempel har årsakene til første verdenskrig blitt grundig debattert, med forklaringer som spenner fra det intrikate systemet av allianser og militarisering til spesifikke utløsende årsaker som mordet på erkehertug Franz Ferdinand.

Da Norge opplevde 22. juli, var det få eller ingen som tok Breiviks begrunnelse for angrepet seriøst som den beste årsaksforklaringen. Tvert imot dreide debatten om årsaker mot psykologiske faktorer, om radikaliserings på nett, høyreekstrem ideologi osv. Ved å velge å se 7. oktober-massakren med ideologiske briller, der Israel har rollen som kolonimakt og overgriper mens palestinerne har rollen som undertrykt og kolonisert, og der Hamas' angrep «må forstås i en kontekst», har deler av norsk offentlighet fraskrevet seg evnen til å fatte hva slags fiende man har å gjøre med. Det er en ignoranse som vi ikke har plass til når vi snakker om terrorisme fra høyreekstremer, og vi bør heller ikke tillate oss en slik naivitet når det gjelder Hamas og Irans imperialisme i Midtøsten.

Civita er en liberal tankesmie, som gjennom sitt arbeid skal bidra til økt kunnskap og oppslutning om liberale verdier, institusjoner og løsninger, og fremme en samfunnsutvikling basert på respekt for individets frihet og personlige ansvar. Den enkeltes publikasjons forfatter(e) står for alle utredninger, konklusjoner og anbefalinger, og disse analysene deles ikke nødvendigvis av andre ansatte, ledelse, styre eller bidragsytere. Skulle feil eller mangler oppdages, ville vi sette stor pris på tilbakemeldinger, slik at vi kan rette opp eller justere.

Ta kontakt med forfatteren på torkel@civita.no eller civita@civita.no

Noter

- 1 Eldar, Shlomo " Hamas Actually Believed It Would Conquer Israel. In Preparation, It Divided the Country Into Cantons" 5. april 2024. <https://www.haaretz.com/israel-news/2024-04-05/ty-article-magazine/.highlight/hamas-actually-believed-it-would-conquer-israel-and-divided-it-into-cantons/0000018e-ab4a-dc42-a3de-abfad6fe0000>
- 2 Hamas Covenant 1988 (Yale Law School) https://avalon.law.yale.edu/20th_century/hamas.asp
- 3 Doctrine of Hamas (Wilson Centre, 20. oktober 2023) <https://www.wilsoncenter.org/article/doctrine-hamas>
- 4 Mazurana, Dyan og Anastasia Marshak « Hamas' use of sexual violence is an all-too-common part of modern war – but not in all conflicts" The Conversation, 11. Desember 2023. <https://theconversation.com/hamas-use-of-sexual-violence-is-an-all-too-common-part-of-modern-war-but-not-in-all-conflicts-219301>
- 5 For en grundig analyse av hvordan Hamas har jobbet for å radikallere hele Gazas samfunn over mange år, og forberede det på det på krigshandlinger som vi så 7. oktober, se f.eks. Margolin, Devorah og Matthew Levitt (2023) «The Road to Oct 7: Hamas' Long Game, Clarified» CTC Sentinel Vol. 16, issue 10 (Oct/Nov 2023), s. 1-10
- 6 Etterforskningen av angrepet i Argentina har tatt svært lang tid. Se USAs justisdepartement: <https://www.justice.gov/opa/pr/justice-department-announces-terrorism-charges-against-high-ranking-hezbollah-member-who>. Dersom man er interessert i detaljer, anbefales denne nettsiden bygget av Matthew Levitt ved The Washington Institute for Near Eastern Studies. <https://www.washingtoninstitute.org/hezbollahinteractivemap/#lat=59.444567163606166&lon=18.187733203129&z=3>.
- 7 Seurat, Leila (2022) The Foreign Policy of Hamas, Ideology, Decision Making and Political Supremacy. London: I.B. Tauris, s. 177-179
- 8 <https://time.com/6564983/saudi-arabia-israel-palestinian-state/>
- 9 Miller, Judith (2024) «Saving Sinwar» Tablet Magazine <https://www.tabletmag.com/sections/israel-middle-east/articles/saving-sinwar-hamas-gaza>, 19 March 2024.
- 10 Seurat, fra s. 175
- 11 Our Narrative. Operation Al-Aqsa Flood. Hamas Media Office (udatert) [https://www.lbcgroup.tv/upload-Images/ExtImages/Images2/Our%20Narrative-Operation%20Al-Aqsa%20Flood-Web_compressed%20\(1\).pdf](https://www.lbcgroup.tv/upload-Images/ExtImages/Images2/Our%20Narrative-Operation%20Al-Aqsa%20Flood-Web_compressed%20(1).pdf)
- 12 Brekke, Torkel (2023) Ingen er uskyldig. Antisemittisme på venstresiden. Oslo: Cappelen Damm
- 13 " Hamas calls for global boycotts of Israeli universities" University World News 8 July 2022